



ΣΥΝΟΨΗ ΤΟΥ ΟΔΗΓΟΥ

για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά
και Επενδυτικά Ταμεία

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



Σύνοψη του Οδηγού για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων

ΕΚΔΟΣΗ (ΑΝΑΘΕΤΩΝ)

Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (Ε.Σ.Α.μεΑ.)

Κεντρικά γραφεία: Λεωφ. Ελ. Βενιζέλου 236, Τ.Κ. 16341, Ηλιούπολη

Τηλ.: 210 9949837 • Fax: 210 5238967

E-mail: esaea@otenet.gr • Ιστοσελίδα: esamea.gr



ΕΚΠΟΝΗΣΗ-ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ (ΑΝΑΔΟΧΟΣ)

Europraxis μ.ΙΚΕ

Δ/νση: Βέργας 4, Τ.Κ. 17673 Καλλιθέα

Τηλ.: 210 9521313 • Fax: 210 9521318

E-mail: info@euro-praxis.com • Ιστοσελίδα: euro-praxis.com



© Ε.Σ.Α.μεΑ., 2022

Επιτρέπεται η αναδημοσίευση μέρους ή όλου του Οδηγού μόνο κατόπιν γραπτής άδειας του εκδότη και εφόσον συνοδεύεται από την ένδειξη της πηγής.

Ο Οδηγός εκπονήθηκε στο πλαίσιο της Πράξης «**Συμβουλευτικές Υπηρεσίες για τη διασφάλιση της συμβατότητας των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων με τις απαιτήσεις του Κανονιστικού Πλαισίου των ΕΔΕΤ για την αναπηρία**», η οποία εντάσσεται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Τεχνική Βοήθεια 2014-2020», Άξονες Προτεραιότητας 1-7, Ειδικός Στόχος 1: «Ενίσχυση των συστημάτων και των διαδικασιών διοίκησης και συντονισμού της εφαρμογής των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων». Η Πράξη, την υλοποίηση της οποίας έχει αναλάβει η Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (Ε.Σ.Α.μεΑ.), συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και το Ταμείο Συνοχής.



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά
και Επενδυτικά Ταμεία

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	3
Το πλαίσιο αναφοράς του Οδηγού	4
Μη διάκριση, προσβασιμότητα & εθνική νομοθεσία.....	5
Το δικαίωμα στην ισότητα και μη διάκριση και το δικαίωμα στην προσβασιμότητα	5
Εθνική νομοθεσία και πρότυπα	5
Παραδείγματα εφαρμογής & έλεγχος συμμόρφωσης	6
Δράσεις και εκκροές που αφορούν υπηρεσίες.....	6
Εκκροές που αφορούν κτιριακές εγκαταστάσεις.....	7
Εκκροές που αφορούν υποδομές σε ανοιχτούς χώρους & φύση	8
Εκκροές που αφορούν ψηφιακές τεχνολογίες	10
Εκκροές που αφορούν έντυπες εκδόσεις	11
Εκκροές που αφορούν μέσα μεταφορών (οχήματα).....	11

Εισαγωγή

Η κύρωση από την Ελλάδα της *Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων Αναπηρίες* (ΣΗΕΔΑΑ) και του Πρωτοκόλλου της, με τον ν.4074/2012 (ΦΕΚ Α' 88/11.04.2012), συνιστούν σημαντικό βήμα στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία στη χώρα μας. Παρά την πρόοδο που σημειώθηκε την τελευταία δεκαετία, τα άτομα με αναπηρία εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σημαντικά εμπόδια και να διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, γεγονός που απαγορεύει σε όλες τις πλευρές τον εφθουσιασμό και την όποια «διεκπεραιωτική» στάση και αντιμετώπιση των ζητημάτων αυτών. Κατά την προγραμματική περίοδο ΕΣΠΑ 2014-2020 υπήρξαν συγκεκριμένες πρωτοβουλίες και ενέργειες που, σύμφωνα με την Ε.Σ.Α.μεΑ., σίγουρα συντέλεσαν σε μεγάλο βαθμό στον περιορισμό των αστοχιών όσο αφορά την επιλογή προτεινόμενων πράξεων για χρηματοδότηση από τα Επιχειρησιακά Προγράμματα, τουλάχιστον σε σχέση με προηγούμενες προγραμματικές περιόδους. Ωστόσο, εν απουσία θεσμοθετημένων μηχανισμών πιστοποίησης της προσβασιμότητας των εκροών και των παραδοτέων των πράξεων, τίθεται τουλάχιστον εν αμφιβόλω η ουσιαστική συμμόρφωση αυτών με τις σχετικές απαιτήσεις και ο βαθμός στον οποίο διασφαλίζεται στη πράξη ότι δεν υφίσταται ο οποιοσδήποτε αδικαιολόγητος αποκλεισμός της πρόσβασης σε αυτά και η ίση απόλαυση αυτών από τα άτομα με αναπηρία. Βέβαια, σε τομείς όπου η εθνική νομοθεσία προβλέπει ήδη τη μη διάκριση λόγω αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης και την προσβασιμότητα στα άτομα με αναπηρία (π.χ. κτιριακές υποδομές, μεταφορές κ.λπ.), το ποσοστό αστοχίας εκτιμάται πολύ χαμηλότερο σε σχέση με άλλους τομείς (π.χ. υπηρεσίες και αγαθά).

Ο «Οδηγός για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων», ο οποίος εκπονήθηκε στο πλαίσιο της Πράξης «Συμβουλευτικές Υπηρεσίες για τη διασφάλιση της συμβατότητας των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων με τις απαιτήσεις του Κανονιστικού Πλαισίου των ΕΔΕΤ για την αναπηρία»¹ του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Τεχνική Βοήθεια 2014-2020», απευθύνεται στις Ειδικές Υπηρεσίες Διαχείρισης, στις Ειδικές Υπηρεσίες Εφαρμογής και στους Ενδιάμεσους Φορείς Διαχείρισης και έχει ως στόχο την ενίσχυση της ικανότητάς τους να προωθούν και να παρακολουθούν την ενσωμάτωση της διάστασης της αναπηρίας σε όλες τις φάσεις υλοποίησης των Πράξεων που αξιοποιούν πόρους από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020. Στον Οδηγό περιγράφονται κατευθύνσεις για την εξειδίκευση, παρακολούθηση και αξιολόγηση της «μη διάκρισης λόγω αναπηρίας» και της «προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρία»² σε δράσεις και εκροές συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων, στη βάση των αρχών και των επιταγών της ΣΗΕΔΑΑ.

Ο Οδηγός παρουσιάζει τεχνικές και αναλυτικές οδηγίες για τον έλεγχο δράσεων και παραδοτέων συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων, ώστε να εντοπίζονται περιπτώσεις που παρουσιάζουν στοιχεία διάκρισης ή/και κενά προσβασιμότητας, είτε φυσικής/συμβατικής (π.χ. σε υποδομές, υπηρεσίες και μηχανισμούς) είτε ηλεκτρονικής/ψηφιακής (π.χ. σε ιστοσελίδες, εφαρμογές φορητών συσκευών, λογισμικά, ηλεκτρονικές υπηρεσίες και εξοπλισμούς). Η χρήση του Οδηγού στην πράξη είναι πάνω από όλα ουσιαστική καθότι πλέον «δεν έχουμε την πολυτέλεια να χρηματοδοτούμε νέα εμπόδια προσβασιμότητας»³ και «κανείς δεν πρέπει να μείνει πίσω»⁴, συμπεριλαμβανομένων των συμπολιτών μας με αναπηρία.

¹ Σημείωση: Η εν λόγω Πράξη αποτελεί συνέχεια της Πράξης «Συμβουλευτικές Υπηρεσίες Υποστήριξης για την Εξειδίκευση της αναπηρίας και της προσβασιμότητας», η οποία υλοποιήθηκε από την Ε.Σ.Α.μεΑ. στο πλαίσιο εφαρμογής του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής» 2007-2013.

² Στη λογική των κριτηρίων «Εξασφάλιση της προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρία» και «Προαγωγή της ισότητας ανδρών και γυναικών και της μη διάκρισης» –βλ. 2^η ομάδα κριτηρίων του «Οδηγού Αξιολόγησης Αιτήσεων Χρηματοδότησης Πράξεων (πλην κρατικών ενισχύσεων) συγχρηματοδοτούμενων από τα Επιχειρησιακά Προγράμματα του στόχου "Επενδύσεις στην Ανάπτυξη και την απασχόληση"».

³ <https://www.edf-feph.org/events-slug/we-cant-afford-to-fund-more-barriers-do-eu-funds-support-accessibility-in-europe-advocacy-event-in-the-european-parliament>.

⁴ <https://www.un.org/uk/desa/leaving-no-one-behind-persons-disabilities-and-sdgs>.

Το πλαίσιο αναφοράς του Οδηγού

Ο **Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1303/2013** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου θεσπίζει το πλαίσιο δράσης και κοινές διατάξεις για το σύνολο των ΕΔΕΤ και ορίζει, τους θεματικούς στόχους, τις αρχές και τους κανόνες που διέπουν τον προγραμματισμό, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση, τη διαχείριση και τον έλεγχο. Βάση του κανονισμού αυτού (βλ., προοίμιο, σημείο 13), η καταπολέμηση των «διακρίσεων λόγω αναπηρίας» και η διασφάλιση «προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρία» καθορίζονται ως βασικές αρχές που διατρέχουν το σύνολο των ΕΔΕΤ και όλα τα στάδια της εφαρμογής τους. Επίσης, από τον εν λόγω κανονισμό απορρέει η υποχρέωση να είναι προσβάσιμα όλα τα προϊόντα, αγαθά, υπηρεσίες και υποδομές που απευθύνονται στο κοινό και συγχρηματοδοτούνται από τα ΕΔΕΤ, διασφαλίζοντας την ανεμπόδιστη πρόσβαση για τα άτομα με αναπηρία και τους ηλικιωμένους, και το ζήτημα της προσβασιμότητας θα πρέπει να εξασφαλίζεται τόσο υπό την έννοια της «φυσικής προσβασιμότητας» όσο και υπό την έννοια της «ψηφιακής προσβασιμότητας» (βλ., άρθρο 7, παρ. 5.3 και 5.4 του παραρτήματος Ι, και τμήμα ΙΙ του παραρτήματος ΧΙ).

Ο **Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1304/2013** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, σε συνέχεια του 1303/2013, προσδιορίζει το πεδίο εφαρμογής ειδικότερα για το ΕΚΤ με ειδικές διατάξεις αναφορικά με τον τύπο δραστηριοτήτων που δύνανται να χρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ. Στον κανονισμό αυτό γίνεται σαφής αναφορά (α) στην «Στρατηγική Ευρώπη 2020» και (β) στις εθνικές στρατηγικές για την αναπηρία (βλ., προοίμιο, σημείο 3). Ως προς τα έργα ΕΚΤ, η διασφάλιση των αρχών της «μη διάκρισης» και της «προσβασιμότητας» για τα άτομα με αναπηρία έχουν ως στόχο (α) τη βελτίωση της «ένταξης» στην απασχόληση, την εκπαίδευση και την κατάρτιση και γενικότερα της «κοινωνικής ένταξης», (β) τη «μείωση των ανισοτήτων» των ατόμων με αναπηρία, π.χ. στους τομείς της παιδείας και της υγείας, ιδιαίτερα για εκείνους που αντιμετωπίζουν «πολλαπλή διάκριση». Σε κάθε περίπτωση, τα έργα ΕΚΤ θα πρέπει να μην περιλαμβάνουν δράσεις που συμβάλουν στον «διαχωρισμό» ή τον «κοινωνικό αποκλεισμό» (βλ. άρθρο 8).

Η αρχή της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και το κριτήριο της προσβασιμότητας στα άτομα με αναπηρία ενσωματώνεται οριζόντια σε όλες τις Πράξεις των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2014-2020. Σύμφωνα με τον **«Οδηγό Αξιολόγησης Αιτήσεων Χρηματοδότησης Πράξεων (πλην κρατικών ενισχύσεων) συγχρηματοδοτούμενων από τα Επιχειρησιακά Προγράμματα του στόχου “Επενδύσεις στην Ανάπτυξη και την απασχόληση”**», η αρχή της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και η προσβασιμότητα αποτελούν κριτήρια επιλογής πράξεων έχουν συμπεριληφθεί τα εξής δύο δυαδικά (ναι/όχι) κριτήρια (βλ., 2^η ομάδα κριτηρίων «Ενσωμάτωση οριζόντιων πολιτικών και τήρηση θεσμικού πλαισίου»): (α) Προαγωγή της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών και της μη διάκρισης και (β) Εξασφάλιση της προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρία. Για την εξειδίκευση του κριτηρίου της προσβασιμότητας σε διαφορετικές κατηγορίες Πράξεων διαμορφώθηκε σε συνεργασία με την Ε.Σ.Α.μεΑ. το **Παράρτημα ΙΙ «Για την εξειδίκευση του κριτηρίου αξιολόγησης “Εξασφάλιση της προσβασιμότητας στα άτομα με αναπηρία”**», το οποίο επισυνάπτεται σε όλες τις προσκλήσεις. Στα υποχρεωτικά δικαιολογητικά που ο εκάστοτε δικαιούχος υποβάλλει με την πρότασή του στην αρμόδια ΕΥΔ περιλαμβάνεται και **«Εκθεση τεκμηρίωσης εξασφάλισης της προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρία»**. Τέλος, σύμφωνα με τον **«Επικοινωνιακό Οδηγό του ΕΣΠΑ 2014-2020»** (βλ., σελ. 17), **«Σε όλα τα μέτρα πληροφόρησης και επικοινωνίας θα πρέπει να τηρείται η υποχρέωση για παροχή προσβάσιμης πληροφόρησης στα άτομα με αναπηρία»**. Με στόχο τη διάχυση της προαναφερθείσας απαίτησης στα μέτρα πληροφόρησης και επικοινωνίας των Ε.Π. έχει περιληφθεί, ύστερα από σχετική πρόταση της Ε.Σ.Α.μεΑ., το **Παράρτημα 5 «Ένταξη της διάστασης της αναπηρίας και προσβασιμότητας στη στρατηγική επικοινωνίας των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων»**.

Για την παρακολούθηση της ένταξης της διάστασης της αναπηρίας και της μη διάκρισης στο ΕΣΠΑ και τα Επιχειρησιακά Προγράμματα 2014-2020 μέχρι τη λήξη της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου, η **Εθνική Αρχή Συντονισμού ΕΣΠΑ 2014-2020** (ΕΑΣ) προέβη, τον 6/2017, ύστερα από πρόταση της Ε.Σ.Α.μεΑ., στην επανασύσταση και συγκρότηση ομάδας εργασίας, στην οποία συμμετέχουν εκπρόσωποι της ΕΑΣ και της Ε.Σ.Α.μεΑ. Για τη διασφάλιση δε της ενεργούς συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία στις διαδικασίες παρακολούθησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, η Ε.Σ.Α.μεΑ συμμετέχει με δικαίωμα ψήφου στις Επιτροπές Παρακολούθησης του συνόλου των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2014-2020.

Μη διάκριση, προσβασιμότητα & εθνική νομοθεσία

Το δικαίωμα στην ισότητα και μη διάκριση και το δικαίωμα στην προσβασιμότητα

Σύμφωνα με το άρθρο 5 της ΣΗΕΔΑΑ, όλα τα άτομα με ή χωρίς αναπηρία είναι ίσα. Αυτό σημαίνει ότι δεν επιτρέπονται οι διακρίσεις σε βάρος των ατόμων με αναπηρία. Κανείς δεν έχει το δικαίωμα να προβαίνει σε διακρίσεις: ούτε το κράτος, ούτε οι επιχειρήσεις, ούτε οι πολίτες. Σύμφωνα με τη ΣΗΕΔΑΑ, η μη διάκριση είναι θεμελιώδης αρχή για την πλήρη απόλαυση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία και οι κυβερνήσεις πρέπει να θεσπίζουν νόμους που προάγουν την ισότητα και καταργούν κάθε μορφή άμεσης ή έμμεσης διάκρισης σε βάρος των ατόμων με αναπηρία, δηλαδή (βλ. άρθρο 2 της ΣΗΕΔΑΑ).

Η προσβασιμότητα, εκτός από τη διάσταση της φυσικής πρόσβασης (μπορεί ένα άτομο να πάει εκεί που θέλει;), περιλαμβάνει και τη διάσταση της λειτουργικότητας (μπορεί να χρησιμοποιήσει την υπηρεσία ή το αγαθό που θέλει;), της επικοινωνίας (μπορεί να επικοινωνήσει και να πληροφορηθεί όπως όλοι;) και σχετίζεται άμεσα με την αυτονομία και την ασφάλεια, οι οποίες εντέλει είναι οι καθοριστικές παράμετροι που διασφαλίζουν σε κάθε άτομο την ελευθερία επιλογών σε κάθε στιγμή της ζωής του. Σύμφωνα με ΣΗΕΔΑΑ πρέπει να διασφαλίζεται η προσβασιμότητα για τα άτομα με αναπηρία στο φυσικό, δομημένο και ψηφιακό περιβάλλον, στις μεταφορές, στην ενημέρωση/πληροφόρηση στα αγαθά και τις υπηρεσίες. Η έννοια της προσβασιμότητας κατέχει κεντρική θέση στη ΣΗΕΔΑΑ. Αφενός καθορίζεται ως μια τις οκτώ Γενικές Αρχές της (βλ. άρθρο 3, σημείο στ'), αφετέρου κατοχυρώνεται ως ειδικό δικαίωμα με ξεχωριστό άρθρο, το άρθρο 9. Αυτό συμβαίνει διότι η προσβασιμότητα αποτελεί τη σημαντικότερη προϋπόθεση για την πλήρη και ισότιμη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στην κοινωνική, οικονομική, πολιτική και πολιτιστική ζωή.

Σημείωση: Στην αναλυτική έκδοση του Οδηγού (βλ. κεφάλαιο 3) αναλύονται θεωρητικά και πρακτικά οι έννοιες της «μη διάκρισης» και της «προσβασιμότητας», εξειδικεύονται σε σχέση με την αναπηρία και τα άτομα με αναπηρία και αποσαφηνίζονται συναφείς έννοιες και όροι, όπως η «αναπηρία», η «διάκριση», τα «εμπόδια», οι «εύλογες προσαρμογές», οι «εναλλακτικές λύσεις», η «φυσική προσβασιμότητα», η «ψηφιακή προσβασιμότητα», ο «καθολικός σχεδιασμός» κ.ά. Επίσης, στην αναλυτική έκδοση (βλ. κεφάλαιο 4), γίνεται ενδεικτική αναφορά στις ανάγκες των διαφόρων κατηγοριών ατόμων με αναπηρία σε σχέση με το δομημένο και το ψηφιακό περιβάλλον.

Εθνική νομοθεσία και πρότυπα

Το πλαίσιο των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία σε εθνικό επίπεδο καθορίζεται από τα εξής: **(α) Το Σύνταγμα της χώρας**, που ορίζει ότι τα άτομα με αναπηρία έχουν δικαίωμα να απολαμβάνουν μέτρα που εξασφαλίζουν την αυτονομία, την επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή τους στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας (άρθρο 21, παρ. 6 του Συντάγματος). **(β) Τον ν.4074/2012 (ΦΕΚ Α' 88/11.04.2012)** με τον οποίο κύρωσε τη ΣΗΕΔΑΑ η ελληνική Βουλή, και βάσει του οποίου η χώρα μας δεσμεύτηκε να ενσωματώσει τις απαιτήσεις της ΣΗΕΔΑΑ στο εθνικό δίκαιο και στην εσωτερική έννομη τάξη, διασφαλίζοντας τη μη θέσπιση νομοθεσίας που αντιβαίνει τον σκοπό της και διαιωνίζει διακρίσεις σε βάρος των ατόμων με αναπηρία. **(γ) Τον ν.4488/2017 (ΦΕΚ Α' 137/13.09.2017) - Μέρους Δ' (δηλ. τα άρθρα 59-74)**, που περιλαμβάνει κατευθυντήριες διατάξεις για την υλοποίηση της ΣΗΕΔΑΑ και ορίζει ότι κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου υποχρεούται να διασφαλίζει την ισότιμη άσκηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία στο πεδίο των αρμοδιοτήτων ή δραστηριοτήτων του, λαμβάνοντας κάθε πρόσφορο μέτρο και απέχοντας από οποιαδήποτε ενέργεια ή πρακτική που ενδέχεται να θίγει την άσκηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία (άρθρο 61, παρ. 1 του νόμου). **(δ)** Και τέλος, την επιμέρους εθνική νομοθεσία των διαφόρων τομέων, όπως, για παράδειγμα, η νομοθεσία που αναφέρεται σε θέματα προσβασιμότητας φυσικού, δομημένου και ψηφιακού περιβάλλοντος, μεταφορών, εκπαίδευσης, απασχόλησης, υγείας και πρόνοιας κ.λπ.

Σημείωση: Στην αναλυτική έκδοση του Οδηγού (βλ. ενότητα 2.3) παρατίθεται συνοπτικά η εθνική νομοθεσία που σχετίζεται άμεσα με τη μη διάκριση (ισότητα) και την προσβασιμότητα για τα άτομα με αναπηρία στο φυσικό, δομημένο και ηλεκτρονικό περιβάλλον, στις μεταφορές, στα αγαθά και τις υπηρεσίες.

Παραδείγματα εφαρμογής & έλεγχος συμμόρφωσης

Στο κεφάλαιο 5 του Οδηγού παρουσιάζονται **γενικά και εξειδικευμένα παραδείγματα εφαρμογής** της αρχής της «μη διάκρισης λόγω αναπηρίας» και της αρχής «προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρία», ως βασικές αρχές που διατρέχουν το σύνολο των ΕΔΕΤ και όλα τα στάδια της εφαρμογής τους, στη λογική που αυτές ενσωματώθηκαν στο ελληνικό ΕΣΠΑ 2014-2020 ως κριτήρια επιλογής πράξεων.

Επιπλέον, περιλαμβάνονται **σχέδια φύλλων ελέγχου**⁵ για την αξιολόγηση δράσεων και εκροών Πράξεων ως προς τη συμμόρφωσή τους με τις αρχές αυτές, με **πρακτικές οδηγίες** και αναφορές σε **εργαλεία/τεχνικές** που μπορούν να εφαρμόσουν για να διευκολύνουν την αξιολόγηση και τη συμπλήρωση των φύλλων ελέγχου.

Ως προς τις Πράξεις αυτές που υλοποιούνται με τη συγχρηματοδότηση των ΕΔΕΤ και τη συμμόρφωσή τους με την αρχή της προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρία και με την αρχή της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας, θα πρέπει ο έλεγχος να γίνεται σε **δύο (2) διατάξεις**: (α) ως προς τις **διαδικασίες** που υλοποιούνται από τις Πράξεις (από τους δικαιούχους και τους συνεργάτες τους) για την επίτευξη των στόχων και των επιθυμητών αποτελεσμάτων της, δηλαδή τις **δράσεις των Πράξεων**, και (β) ως προς τις **εκροές** που προκύπτουν από τις διαδικασίες αυτές, δηλαδή τα **προϊόντα των Πράξεων**. Δηλαδή, οι Πράξεις θα πρέπει να ελέγχονται ως προς το (α) αν **υλοποιούν δράσεις** με τρόπους και διαδικασίες που συνιστούν διάκριση προς τα άτομα με αναπηρία ή/και σε συνθήκες (περιβάλλοντα και μέσα) που παρουσιάζουν αδικαιολόγητα εμπόδια προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρία, και (β) **δημιουργούν προϊόντα** που στη χρήση τους εγείρουν ζητήματα διάκρισης εις βάρος των ατόμων με αναπηρία ή/και που η χρήση τους παρακωλύεται από αδικαιολόγητα εμπόδια προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρία.

Οι διαδικασίες στις οποίες παρατηρούνται συχνά ζητήματα και οι οποίες στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020 χρήζουν έλεγχο αφορούν κυρίως σε εκπαίδευση, απασχόληση, κατάρτιση και διά βίου μάθηση, σε έρευνα, καινοτομία και επιχειρηματικότητα, και σε πληροφόρηση και επικοινωνία. Οι εκροές (δηλ. λύσεις μπαίνουν σε λειτουργία) στις οποίες παρατηρούνται συχνά ζητήματα και οι οποίες στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020 χρήζουν έλεγχο αφορούν κυρίως παρεμβάσεις σε κτιριακές εγκαταστάσεις, σε ανοικτούς χώρους, σε προστατευόμενους χώρους, φύσης και πολιτισμού, σε υποδομές και μέσα μεταφορών, σε ψηφιακά περιβάλλοντα και σε υπηρεσίες που παρέχονται στα παραπάνω.

Δράσεις και εκροές που αφορούν υπηρεσίες

Προσβασιμότητα

Οι δράσεις θα πρέπει να υλοποιούνται σε συνθήκες που δεν παρουσιάζουν αδικαιολόγητα εμπόδια προσβασιμότητας που επιβάλλουν άμεσα ή έμμεσα αποκλεισμό των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις. Για την υλοποίηση των δράσεων, είτε γίνονται διά ζώσης, είτε με ψηφιακά μέσα, θα πρέπει να επιλέγονται/σχεδιάζονται περιβάλλοντα ανοικτά, ενιαία και χωρίς εμπόδια προσβασιμότητας, με επαρκείς διευκολύνσεις και εναλλακτικές λύσεις.

- ✔ Διασφαλίζεται ότι οι υποδομές (διάταξη και υλικά) που φιλοξενούν τις δράσεις είναι κατάλληλες, προσβάσιμες και εύκολες στην κατανόηση και χρήση για τα άτομα με αναπηρία. Επιλέγονται χώροι και κτιριακές εγκαταστάσεις (χώροι συναντήσεων, διαβούλευσης, διδασκαλίας, εκδηλώσεων, κ.λπ.) που είναι προσπελάσιμοι και προσβάσιμοι στα άτομα με αναπηρία και παρέχονται κατάλληλες οδηγίες και πληροφορίες πρόσβασης για τα διάφορα άτομα με αναπηρία, με αναφορά σε ιδιαίτερες προβλέψεις και διευκολύνσεις για αυτά (π.χ., πρόβλεψη διάθεσης αναπηρικού αμαξιδίου για χρήση εντός της επιχείρησης από άτομα δυνάμενα να διανύσουν μικρές μόνο αποστάσεις). Επιλέγονται ψηφιακές πλατφόρμες (πλατφόρμες e-learning, πλατφόρμες διαβούλευσης, πλατφόρμες τηλεδιάσκεψης, κ.λπ.) που είναι προσβάσιμες και παρέχονται κατάλληλες πληροφορίες και οδηγίες πρόσβασης για τα διάφορα άτομα με

⁵ Για απλουστευμένο, δειγματοληπτικό/μη εξαντλητικό έλεγχο, με δυνατότητα προσαρμογής και με δυνατότητα χρήσης στο πλαίσιο αυτοαξιολόγησης.

αναπηρία, με αναφορά σε ιδιαίτερες προβλέψεις και διευκολύνσεις για αυτά. Χρησιμοποιούνται μέσα και υλικά, εκπαίδευσης, πληροφόρησης, επικοινωνίας, κ.λπ. (βιβλία, σημειώσεις, εγχειρίδια, ιστοσελίδες, παρουσιάσεις, τηλεοπτικά σποτ, κ.λπ.), που είναι προσβάσιμα και διατίθενται και σε επαρκείς εναλλακτικές μορφές (συμβατικά έντυπα, έντυπα Braille, ακουστική μορφή, στη νοηματική γλώσσα, σε μορφή easy-to-read, κ.λπ.). Προβλέπονται διαδικασίες (π.χ. παραπόνων) που δεν αποκλείουν τα άτομα με αναπηρία (π.χ. μέσω προσβάσιμης ηλεκτρονικής φόρμας ή διά ζώσης σε προσβάσιμες κτιριακές εγκαταστάσεις).

- ✘ Απουσιάζουν απαραίτητες *υποβοηθητικές λύσεις* ή απαραίτητες *εναλλακτικές λύσεις* για εμποδιζόμενα άτομα με αναπηρία.

Μη διάκριση

Οι δράσεις θα πρέπει να υλοποιούνται με τρόπους και διαδικασίες που διασφαλίζουν την ίση μεταχείριση των ατόμων με αναπηρία και τη συμμετοχή τους σε ίση βάση με τους άλλους.

- ✔ Διασφαλίζεται, αναλόγως, η συμπερίληψη περιεχομένου (αντικείμενο της εκπαίδευσης, τομέας απασχόλησης, τομέας υπηρεσίας) που ενδιαφέρει και είναι χρήσιμο για τα άτομα με αναπηρία (ωφελούμενοι). Παρέχονται κίνητρα για την έρευνα ή/και παραγωγή εξειδικευμένων αγαθών, προϊόντων και υπηρεσιών, φυσικών και ηλεκτρονικών που να απαντούν σε ανάγκες των ατόμων με αναπηρία. Διευκολύνεται η συμμετοχή ατόμων με αναπηρία στις δράσεις των Πράξεων, (α) μέσω της παροχής αυξημένης μοριοδότησης στα άτομα με αναπηρία που επιθυμούν να συμμετάσχουν σε δράσεις έρευνας, κατάρτισης, αυτο-απασχόλησης, επιχειρηματικότητας κ.λπ., και (β) μέσω της κάλυψης του κόστους για την παροχή εύλογων προσαρμογών σε ερευνητές με αναπηρία, καταρτιζόμενους με αναπηρία, αυτοαπασχολούμενους με αναπηρία, επιχειρηματίες με αναπηρία, κ.λπ. Το προσωπικό (οι διαχειριστές, οι εκπαιδευτές, οι μέντορες, οι συνεργάτες, κ.λπ.) είναι καταρτισμένο σε θέματα αναπηρίας⁶. Προβλέπονται, αναλόγως, μορφές «ζωντανής» βοήθειας και ενδιαμέσων, συμπεριλαμβανομένων των οδηγών συνοδείας τυφλών ατόμων, των αναγνώστων και των επαγγελματιών διερμηνέων της νοηματικής γλώσσας. Διασφαλίζεται η ασφάλεια των ατόμων με αναπηρία (προσωπικό και ωφελούμενοι), συμπεριλαμβανομένων περιπτώσεων έκτακτης ανάγκης.
- ✘ Υφίσταται άδικη μεταχείριση στα άτομα με αναπηρία σε σχέση με τους υπόλοιπους. Υφίσταται άρνηση *εύλογης προσαρμογής* σε άτομα με αναπηρία, είτε σε ωφελούμενους, είτε σε προσωπικό ή άρνηση της κάλυψης του κόστους που απαιτείται για την εφαρμογή εύλογης προσαρμογής. Υφίσταται *παρενόχληση* σε άτομα με αναπηρία, είτε σε ωφελούμενους, είτε σε προσωπικό (π.χ. προσβολή ή διαμόρφωση εξευτελιστικού, ταπεινωτικού περιβάλλοντος).

Σημείωση: Στην αναλυτική έκδοση του Οδηγού (βλ. ενότητα 5.1) παρουσιάζονται: **(α) παραδείγματα εφαρμογής** σε σχέση με καθοριστικά ζητήματα/διαδικασίες («γνωστοποίηση της δράσης», «ελκυστικότητα της δράσης», «προετοιμασία για τη συμμετοχή στη δράση», και «συμμετοχή στη δράση»), και **(β)** το σχετικό ΣΧΕΔΙΟ ΦΥΛΛΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΔΡΑΣΗΣ/ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ.

Εκροές που αφορούν κτιριακές εγκαταστάσεις

Προσβασιμότητα

Σε νέες κτιριακές εγκαταστάσεις και σε εγκαταστάσεις που διαμορφώθηκαν κατόπιν παρεμβάσεων των Πράξεων, θα πρέπει να διασφαλίζεται η απουσία αδικαιολόγητων εμποδίων προσβασιμότητας και η αντιμετώπιση των δικαιολογημένων εμποδίων με κατάλληλες εναλλακτικές λύσεις.

⁶ Για παράδειγμα, επιλέγονται/προσλαμβάνονται καταρτισμένοι εκπαιδευτές/επαγγελματίες ή καταρτίζονται από πριν στο πλαίσιο της Πράξης σε θέματα που σχετίζονται με τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία και τη χρήση κατάλληλων εναλλακτικών τρόπων, μέσων και μορφών επικοινωνίας, εκπαιδευτικών τεχνικών και υλικών, για να υποστηριχθούν τα άτομα με αναπηρία.

- ✔ Διασφαλίζεται για τα άτομα με αναπηρία η προσπελασιμότητα και η προσβασιμότητα των κτιρίων, των εξωτερικών και εσωτερικών επισκέψιμων χώρων, των διευκολύνσεων, των εξοπλισμών, της σήμανσης, κ.λπ. Διασφαλίζεται ότι οι υποδομές (διάταξη και υλικά) είναι κατάλληλες, προσβάσιμες και εύκολες στην κατανόηση και χρήση για τα άτομα με αναπηρία, σε συμμόρφωση με την εθνική νομοθεσία και σύμφωνα με τα πρότυπα και οδηγίες προσβασιμότητας (π.χ. τις αρχές Καθολικού Σχεδιασμού, τις «Οδηγίες Σχεδιασμού ΥΠΕΝ “Σχεδιάζοντας για όλους”», κ.λπ.). Παρέχεται σύστημα/μέσα σήμανσης σε ανάγλυφες μορφές (π.χ. Braille) και σε ευανάγνωστες και εύληπτες μορφές. Παρέχονται κατάλληλες οδηγίες και πληροφορίες πρόσβασης για τα διάφορα άτομα με αναπηρία (π.χ. «προφίλ προσβασιμότητας»).
- ✘ Απουσιάζουν απαραίτητες *υποβοηθητικές λύσεις* ή/και *εναλλακτικές λύσεις* για εμποδιζόμενα άτομα με αναπηρία.

Μη διάκριση⁷

Σε νέες κτιριακές εγκαταστάσεις και σε εγκαταστάσεις που διαμορφώθηκαν κατόπιν παρεμβάσεων των Πράξεων, θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι δεν γείρονται ζητήματα διάκρισης εις βάρος των ατόμων με αναπηρία.

- ✔ Διασφαλίζεται, αναλόγως, η συμπερίληψη υπηρεσιών/χώρων που παρουσιάζουν ενδιαφέρον/χρησιμότητα και για τα άτομα με αναπηρία. Το προσωπικό διαχείρισης, εξυπηρέτησης, φύλαξης, καθαριότητας, κ.λπ. είναι, αναλόγως, καταρτισμένο σε θέματα αναπηρίας. Προβλέπονται, αναλόγως, μορφές «ζωντανής» βοήθειας και ενδιαμέσων, συμπεριλαμβανομένων των οδηγών, των αναγνώστων και των επαγγελματιών διερμηνέων της νοηματικής γλώσσας. Διασφαλίζεται η ασφάλεια των ατόμων με αναπηρία, συμπερ. των περιπτώσεων έκτακτης ανάγκης.
- ✘ Υφίσταται άδικη μεταχείριση στα άτομα με αναπηρία σε σχέση με τους υπόλοιπους. Υφίσταται άρνηση παροχής *εύλογων προσαρμογών* σε άτομα με αναπηρία. Υφίσταται *παρενόχληση* σε άτομα με αναπηρία (π.χ. προσβολή ή διαμόρφωση εξευτελιστικού, ταπεινωτικού περιβάλλοντος).

Σημείωση: Στην αναλυτική έκδοση του Οδηγού (βλ. ενότητα 5.2) παρουσιάζονται: **(α) παραδείγματα εφαρμογής**, με αναφορές σε συγκεκριμένες προδιαγραφές διαστασιολογήσεων κ.λπ. αναλόγως, σε σχέση με καθοριστικά ζητήματα/στοιχεία («προσπέλαση», «προαύλιο/υπαίθριοι χώροι των κτιριακών εγκαταστάσεων», «είσοδος/έξοδος κτιριακών εγκαταστάσεων», «κάθετη προσπέλαση και γεφυρώσεις υψομετρικών διαφορών», «οριζόντια προσπέλαση και ενδιάμεσες θύρες», «είσοδος/έξοδος σε διαχωρισμένους εσωτερικούς χώρους/αίθουσες», «εσωτερικοί χώροι (εξυπηρέτηση/λήψη υπηρεσιών)», «χώροι υγιεινής», «εξοπλισμός (επίπλωση, συστήματα, κ.λπ.)», «σήμανση, πληροφορίες και μηνύματα», «λοιπά εναλλακτικά/υποβοηθητικά μέσα και εύλογες προσαρμογές», και «ασφάλεια», **(β)** ενδεικτικά **παραδείγματα εξειδίκευσης** με επιπλέον ελέγχους που μπορούν να εφαρμόζονται **συμπληρωματικά**, δηλαδή επιπλέον των όσων αναφέρονται στα γενικά παραδείγματα εφαρμογής, για διαφορετικά είδη κτιριακών εγκαταστάσεων με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, όπως είναι οι «χώροι θρησκείας, εκκλησιασμού και προσευχής/λατρείας», τα «μουσεία, πινακοθήκες, εκθέσεις, βιβλιοθήκες, κ.λπ.», οι «χώροι εκδηλώσεων (π.χ. πολιτιστικά κέντρα, συνεδριακοί χώροι, θέατρα, κ.λπ.)», οι «υποδομές με αίθουσες διδασκαλίας (εκπαίδευσης, κατάρτισης, διά βίου μάθησης κ.λπ.)», οι «εγκαταστάσεις παροχής υπηρεσιών υγείας & ευεξίας (νοσοκομεία, ιατρικά κέντρα, θερμά λουτρά κ.λπ.)», οι «αθλητικές εγκαταστάσεις», οι «εγκαταστάσεις με υπηρεσίες εστίασης», οι «εγκαταστάσεις διαμονής (ξενοδοχειακές μονάδες, καταφύγια, χώροι προσωρινής φιλοξενίας κ.λπ.)», οι κτιριακές υποδομές «δημόσιων υπηρεσιών και κοινωνικών δομών», τα «κτίρια/υποδομές μεταφορών (εκδοτήρια εισιτηρίων, επιβατικοί σταθμοί, κ.λπ.)», και τα «ιστορικά και διατηρητέα κτίρια», και **(γ)** το σχετικό ΣΧΕΔΙΟ ΦΥΛΛΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΓΙΑ ΚΤΙΡΙΑΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ.

Εκροές που αφορούν υποδομές σε ανοικτούς χώρους & φύση

Μέσα στην πόλη, στο αστικό περιβάλλον, η αναζήτηση ενός προορισμού, η μετάβαση από το ένα σημείο στο άλλο, μπορεί να παρουσιάζει μια σειρά από εμπόδια για τα διάφορα άτομα με αναπηρία. Είτε με το λεωφορείο, είτε με το αμάξι, για παράδειγμα, δεν είναι πάντα εύκολο για τα άτομα με αναπηρία όρασης και για τα άτομα που μετακινούνται με αναπηρικό αμαξίδιο. Για παράδειγμα, κάποιες στάσεις λεωφορείου μπορεί να έχουν πολύ

⁷ Σημείωση: αφορά κυρίως τις υπηρεσίες που φιλοξενούνται/παρέχονται σε αυτά τα κτίρια.

περιορισμένο χώρο μπροστά τους ή ψηλό πεζοδρόμιο, μπορεί να εμποδίζονται από πινακίδες ή ακόμα και παράτυπα σταθμευμένα αυτοκίνητα και μηχανές, ενώ σε πολλές η σήμανση δεν είναι κατάλληλη για τυφλά άτομα και απουσιάζει η σύνδεση με «οδηγό τυφλών». Αν δε επιλέξει κάποιος τη μετακίνηση με ιδιωτικό αυτοκίνητο, είναι πιθανό να συναντήσει δυσκολίες στη στάθμευση, όχι μόνο λόγω της έλλειψης ειδικών θέσεων στάθμευσης ή παράτυπης κατάληψής τους, αλλά και λόγω του ότι στις περισσότερες περιπτώσεις ο οδηγός αναγκάζεται να αποβιβαστεί από την πλευρά του δρόμου αντί από την πλευρά του πεζοδρομίου και για να συνεχίσει θα πρέπει να αναζητήσει την πλησιέστερη σκάφη (ράμπα) που θα του επιτρέψει να ανέβει στο πεζοδρόμιο. Στη συνέχεια, κατά τη μετακίνηση στις οδούσεις και στους χώρους που προορίζονται για την κυκλοφορία πεζών, εμφανίζεται μια σειρά από νέα εμπόδια. Στενά πεζοδρόμια που πολλές φορές δεν διασφαλίζουν έναν «διάδρομο» όδευσης, πλάτους 1,5 μ. και ύψους 2,2 μ., ελεύθερο από εμπόδια και πεζοδρόμια με ιδιαίτερα ανώμαλες ή εξαιρετικά λείες και ολισθηρές επιφάνειες. Ξαφνικές διαφορές επιπέδου που δεν επισημαίνονται με τον ένα ή τον άλλο τρόπο και που είναι επικίνδυνες για τυφλούς ή μερικώς βλέποντες. Διαβάσεις με ακατάλληλες σκάφες για τη διέλευση με αναπηρικό αμαξίδιο και χωρίς ηχητική σήμανση για τυφλούς. Επίσης, όσοι δεν είναι εξοικειωμένοι με μια περιοχή εξαρτώνται από σαφή και προσβάσιμη σήμανση και αυτό συχνά λείπει.

Προσβασιμότητα

Θα πρέπει να διασφαλίζεται παντού η απουσία αδικαιολόγητων εμποδίων προσβασιμότητας και η αντιμετώπιση των φυσικών/δικαιολογημένων εμποδίων με κατάλληλες εναλλακτικές λύσεις.

- ✔ Διασφαλίζεται για τα άτομα με αναπηρία η προσπελασιμότητα των γραμμικών διαδρομών (δηλ. η διασύνδεσή τους με στάσεις των ΜΜΜ και θέσεις/σταθμούς στάθμευσης που μπορούν να εξυπηρετήσουν τα άτομα με αναπηρία, η πρόσβαση από πριν σε σχετικές πληροφορίες προσβασιμότητας, κ.λπ.), η διασύνδεσή τους σημαντικούς δημόσιους προορισμούς (με προσβάσιμους εξωτερικούς και εσωτερικούς επισκέψιμους χώρους, σημεία ενδιαφέροντος). Διασφαλίζεται ότι οι υποδομές (διάταξη και υλικά, σε επιφάνειες κίνησης, στη σήμανση, στα έπιπλα και στον εξοπλισμό, κ.λπ.) είναι προσπελάσιμες, προσβάσιμες και εύκολες στην κατανόηση και χρήση για τα άτομα με αναπηρία, σε συμμόρφωση με την εθνική νομοθεσία (π.χ. ΥΠΕΝ/ΔΜΕΑΑΠ/124964/1561) και σύμφωνα πρότυπα και οδηγίες προσβασιμότητας (π.χ. τις αρχές Καθολικού Σχεδιασμού, τις «Οδηγίες Σχεδιασμού ΥΠΕΝ “Σχεδιάζοντας για όλους”», κ.λπ.). Παρέχεται σύστημα/μέσα σήμανσης σε ανάγλυφες μορφές (π.χ. Braille) και σε ευανάγνωστες και εύληπτες μορφές. Παρέχονται κατάλληλες οδηγίες και πληροφορίες πρόσβασης για τα διάφορα άτομα με αναπηρία (π.χ. χάρτες, κ.λπ.).
- ✘ Απουσιάζουν απαραίτητες *υποβοηθητικές λύσεις* ή/και *εναλλακτικές λύσεις* για εμποδιζόμενα άτομα με αναπηρία.

Μη διάκριση⁸

Στους χώρους και στις υποδομές, θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι δεν εγείρονται ζητήματα διάκρισης εις βάρος των ατόμων με αναπηρία (π.χ. σε παιδικές χαρές, πάρκα, ανοικτούς χώρους άθλησης και ψυχαγωγίας, ανοικτά αξιοθέατα, κ.λπ.), και ιδίως σε χώρους που ελέγχονται (π.χ. αρχαιολογικοί χώροι, οικοδιαδρομές και υποδομές στη φύση, παραλίες, δημοτικά πάρκινγκ, χερσαίοι λιμενικοί χώροι, κ.λπ.).

- ✔ Διασφαλίζεται, αναλόγως, η συμπερίληψη χώρων/εγκαταστάσεων που παρουσιάζουν ενδιαφέρον/χρησιμότητα και για τα άτομα με αναπηρία. Το προσωπικό διαχείρισης, εξυπηρέτησης, φύλαξης, καθαριότητας, κ.λπ. είναι, αναλόγως, καταρτισμένο σε θέματα αναπηρίας. Προβλέπονται, αναλόγως, *μορφές «ζωντανής» βοήθειας και ενδιάμεσων*, συμπεριλαμβανομένων των οδηγών/ συνοδών/ ξεναγών και των επαγγελματιών διερμηνέων της νοηματικής γλώσσας. Διασφαλίζεται η ασφάλεια των ατόμων με αναπηρία, συμπεριλαμβανομένων των περιπτώσεων έκτακτης ανάγκης.
- ✘ Υφίσταται *άδικη μεταχείριση* στα άτομα με αναπηρία σε σχέση με τους υπόλοιπους. Υφίσταται άρνηση *εύλογης προσαρμογής* σε άτομα με αναπηρία. Υφίσταται *παρενόχληση* σε άτομα με αναπηρία (π.χ. προσβολή ή διαμόρφωση εξευτελιστικού, ταπεινωτικού περιβάλλοντος).

⁸ Σημείωση: αφορά κυρίως τις υπηρεσίες που φιλοξενούνται/παρέχονται στους χώρους αυτούς.

Σημείωση: Στην αναλυτική έκδοση του Οδηγού (βλ. ενότητα 5.3) παρουσιάζονται: **(α) παραδείγματα εφαρμογής** σε σχέση με καθοριστικά ζητήματα/στοιχεία («προσπέλαση», «είσοδος/έξοδος σε ελεγχόμενους χώρους», «οριζόντια κίνηση», «κάθετη κίνηση», «χώροι λήψης υπηρεσιών», «χώροι υγιεινής», «εξοπλισμός», «σήμανση, πληροφορίες και μηνύματα», «λοιπά εναλλακτικά/υποβοηθητικά μέσα και εύλογες προσαρμογές», και «ασφάλεια», **(β) ενδεικτικά παραδείγματα εξειδίκευσης** με επιπλέον ελέγχους που μπορούν να εφαρμόζονται **συμπληρωματικά**, δηλαδή επιπλέον των όσων αναφέρονται στα γενικά παραδείγματα εφαρμογής, για διαφορετικά είδη χώρων και υποδομών με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, όπως είναι οι «πεζοδρομήσεις, πεζοδρόμια, πεζογέφυρες, αστικές περπατητικές διαδρομές, διαβάσεις και στοιχεία αυτών (διαβάσεις, φωτεινοί σηματοδότες, εξοπλισμοί, φωτισμοί, σήμανση, συστήματα ελέγχου εισόδου, θέσεις/σταθμοί στάθμευσης Ι.Χ., στάσεις μέσω μεταφοράς, πιάτσες TAXI, κ.λπ.)», οι «υπαίθριοι χώροι (πλατείες, πάρκα, άλση και χώροι πράσινου, παράκτιες ζώνες, σημεία θέασης/ανάπαυλας, προαυλία διατηρητέων, κ.λπ.)», οι «ανοικτοί χώροι άθλησης, ψυχαγωγίας και λοιπών δραστηριοτήτων (π.χ. ανοικτά γήπεδα, παιδικές χαρές, πάρκα κυκλοφοριακής αγωγής, κ.λπ.)», τα «αξιοθέατα (μνημεία, αγάλματα, σιντριβάνια, κρήνες, ιστορικά/διατηρητέα κτίρια, ιστορικά γεφύρια, τείχη, κ.λπ.)», οι «παραλίες/πλαζ», και οι «αρχαιολογικοί χώροι, ιστορικοί κήποι, εθνικά πάρκα και προστατευόμενα φυσικά περιβάλλοντα», και **(γ)** το σχετικό ΣΧΕΔΙΟ ΦΥΛΛΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΓΙΑ ΑΝΟΙΚΤΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ.

Εκροές που αφορούν ψηφιακές τεχνολογίες

Ός προς τη συμμόρφωση με την αρχή της **προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρία** και με την αρχή της **μη διάκρισης λόγω αναπηρίας** των ψηφιακών τεχνολογικών λύσεων που αναπτύσσονται στο πλαίσιο Πράξεων, θα πρέπει να εξετάζονται όλες οι μορφές που αυτά λαμβάνουν ανά περίπτωση (υλικό, λογισμικό, περιεχόμενο).

Προσβασιμότητα

Σε νέα ψηφιακά συστήματα, ιστότοπους, εφαρμογές για κινητά, ηλεκτρονικές υπηρεσίες, ψηφιακά έντυπα κ.λπ. που διαμορφώθηκαν κατόπιν παρεμβάσεων των Πράξεων, θα πρέπει να διασφαλίζεται η απουσία αδικαιολόγητων εμποδίων προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρία και τους χρήστες υποστηρικτικών τεχνολογιών και η αντιμετώπιση των δικαιολογημένων εμποδίων με κατάλληλες εναλλακτικές λύσεις.

- ✔ Διασφαλίζεται για τα άτομα με αναπηρία η ευκολία εντοπισμού και η φυσική προσελασιμότητα των συσκευών (αυτόματα μηχανήματα, σταθμοί εργασίας, info kiosks, κ.λπ.) και η διάθεση επαρκούς και κατάλληλου χώρου πρόσβασης⁹ (αγγλ. access space). Διασφαλίζεται για τα άτομα με αναπηρία η προσβασιμότητα των φυσικών διεπαφών συσκευών (αυτόματα μηχανήματα, σταθμοί εργασίας, info kiosks, ειδικές συσκευές, κ.λπ.) και η άνετη και ασφαλής χρήση των χειριστηρίων τους. Διασφαλίζεται για τα άτομα με αναπηρία η προσβασιμότητα και ευχρηστία των ηλεκτρονικών διεπαφών και του περιεχομένου των προϊόντων και των υπηρεσιών των ΤΠΕ από χρήστες με αναπηρία/χρήστες υποστηρικτικών τεχνολογιών, σε ίση βάση με τους υπόλοιπους χρήστες. Παρέχονται συστήματα πλοήγησης και σήμανσης σε μορφές προσιτές για χρήστες με αναπηρία όρασης και για πλοήγηση μόνο με πληκτρολόγιο, και γενικώς σε μορφές απλουστευμένες και εύληπτες. Παρέχονται κατάλληλες οδηγίες και πληροφορίες πρόσβασης/χρήσης για τα διάφορα άτομα με αναπηρία (π.χ. δήλωση προσβασιμότητας).
- ✘ Απουσιάζουν απαραίτητες *υποβοηθητικές λύσεις* ή/και *εναλλακτικές λύσεις* για χρήστες με αναπηρία/χρήστες υποστηρικτικών τεχνολογιών.

Μη διάκριση

Σε νέα ψηφιακά συστήματα, ιστότοπους, εφαρμογές για κινητά, ηλεκτρονικές υπηρεσίες, ψηφιακά έντυπα κ.λπ. που διαμορφώθηκαν κατόπιν παρεμβάσεων των Πράξεων, θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι κατά τη χρήση τους δεν γείρονται ζητήματα διάκρισης εις βάρος των ατόμων με αναπηρία.

⁹ Ο χώρος που προορίζεται να καταληφθεί από τον χρήστη (μαζί με τα όποια βοηθήματα και υποστηρικτική τεχνολογία φέρει μαζί του) όσο χρησιμοποιεί/αλληλοεπιδρά με το προϊόν.

- ✔ Διασφαλίζεται, αναλόγως, η συμπερίληψη λειτουργιών/υπηρεσιών που παρουσιάζουν ενδιαφέρον/χρησιμότητα και για τα άτομα με αναπηρία. Το προσωπικό διαχείρισης, εξυπηρέτησης, τεχνικής υποστήριξης, κ.λπ. είναι, αναλόγως, καταρτισμένο σε θέματα μη διάκρισης και προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρία. Προβλέπονται, αναλόγως, *υποστηρικτικές τεχνολογίες* ή/και *μορφές «ζωντανής» βοήθειας και ενδιάμεσων*. Διασφαλίζεται η προστασία των προσωπικών δεδομένων και γενικότερα της αξιοπρέπειας των χρηστών με αναπηρία.
- ✘ Υφίσταται *άδικη μεταχείριση* στα άτομα με αναπηρία σε σχέση με τους υπόλοιπους χρήστες. Υφίσταται *άρνηση εύλογης προσαρμογής* σε άτομα με αναπηρία. Υφίσταται *παρενόχληση* σε άτομα με αναπηρία (π.χ. προσβολή ή διαμόρφωση εξευτελιστικού, ταπεινωτικού περιβάλλοντος).

Σημείωση: Στην αναλυτική έκδοση του Οδηγού (βλ. ενότητα 5.4) παρουσιάζονται: **(α) παραδείγματα εφαρμογής**, μαζί με αναφορά σε ενδεικτικά διαθέσιμα εργαλεία και τεχνικές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν δωρεάν για άμεσους ελέγχους, σε σχέση με καθοριστικά ζητήματα/στοιχεία («ενημέρωση/προσέλευση δυνητικών χρηστών», «προσπέλαση και λοιπές διεργασίες που απαιτούνται πριν από την πρώτη χρήση», «προσβασιμότητα και ευκολία χρήσης της φυσικής διεπαφής», «προσβασιμότητα και ευχρηστία της ηλεκτρονικής διεπαφής», «προσβασιμότητα και χρησιμότητα του ηλεκτρονικού περιεχομένου (ενσωματωμένου και μη)», και «ασφάλεια χρήσης, ανεξάρτητα από το πλαίσιο χρήσης», **(β)** ενδεικτικά **παραδείγματα εξειδίκευσης** με επιπλέον ελέγχους που μπορούν να εφαρμόζονται συμπληρωματικά για «υλικό (hardware) σε δημόσια κτίρια και χώρους συνάθροισης/εξυπηρέτησης κοινού», για «υλικό (hardware) που διατίθεται προς χρήση από το κοινό», «λογισμικό (software) που διατίθεται προς χρήση από το κοινό», «λογισμικό πρακτόρων χρήστη (user agents) που διατίθεται προς χρήση από το κοινό», για «λογισμικό συγγραφής και διαχείρισης περιεχομένου Ιστού», για «διαδικτυακούς τόπους, ιστοσελίδες, ηλεκτρονικές υπηρεσίες και σχετικό περιεχόμενο που διατίθεται προς χρήση από το κοινό», για τη «χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης», για «καμπάνιες μέσω e-mail ή newsletters», για «συστήματα που παρέχουν υπηρεσίες διαμεταγωγής ή υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης», για «εφαρμογές που προορίζονται για χρήση μέσω κινητών και φορητών συσκευών» και για «ηλεκτρονικά έγγραφα και λοιπό μη ενσωματωμένο περιεχόμενο», και **(γ)** το σχετικό ΣΧΕΔΙΟ ΦΥΛΛΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΓΙΑ ΨΗΦΙΑΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ/ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ.

Εκροές που αφορούν έντυπες εκδόσεις

Για τις εκδόσεις που παράγονται από τις Πράξεις και που προορίζονται για χρήση από το κοινό, θα πρέπει να διασφαλίζεται (α) η παραγωγή τους σε συμβατικές έντυπες εκδόσεις που συμμορφώνονται με **καλές πρακτικές για αναγνώστες με αναπηρία** καθώς και (β) η διάθεση επαρκών **εναλλακτικών μορφών σύμφωνα με καλές πρακτικές** (Braille, LargePrint, ακουστικές εκδόσεις, Easy Read, βίντεο με νοηματική).

Εκροές που αφορούν μέσα μεταφορών (οχήματα)

Σημείωση: Ο έλεγχος **υποδομών** μεταφορών (αεροδρόμια, λιμάνια, επιβατικούς σταθμούς/στάσεις λεωφορείων, τραινών, τραμ, μετρό, κ.λπ.), γίνεται σύμφωνα με τα όσα περιλαμβάνονται στην ενότητα για κτιριακές εγκαταστάσεις και στην ενότητα για ανοικτούς χώρους. Ο έλεγχος **υπηρεσιών** μεταφορών (σχετικά με την εκπαίδευση προσωπικού, με υπηρεσίες συνοδείας και ειδικής εξυπηρέτησης για επιβάτες με αναπηρία, με την πληροφόρηση του επιβατικού κοινού, κ.λπ.), γίνεται σύμφωνα με τα όσα περιλαμβάνονται στην ενότητα για τις υπηρεσίες. Ο έλεγχος **ψηφιακών τεχνολογιών και έντυπων εκδόσεων** που χρησιμοποιούνται στον τομέα των μεταφορών (ιστοσελίδες, εφαρμογές για κινητά, έντυπο πληροφοριακό υλικό, κ.λπ.), γίνεται σύμφωνα με τα όσα περιλαμβάνονται στις ανάλογες ενότητες 5.4 και 5.5 αντιστοίχως του αναλυτικού Οδηγού.

Σημείωση: Στην αναλυτική έκδοση του Οδηγού (βλ. ενότητα 5.4) παρουσιάζονται: **(α) παραδείγματα εφαρμογής** σε σχέση με καθοριστικά ζητήματα/στοιχεία («γνωστοποίηση της προσβασιμότητας των οχημάτων», «πριν για τη χρήση», «επιβίβαση/αποβίβαση», «οριζόντια και κάθετη προσπέλαση» και «εξυπηρέτησεις», και **(β)** το σχετικό ΣΧΕΔΙΟ ΦΥΛΛΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΟΧΗΜΑΤΩΝ.



ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Ελ. Βενιζέλου 236, 16341 Ηλιούπολη

Ιστοσελίδα: www.esamea.gr

Τηλ.: 210 9949837 • Fax: 210 5238967

E-mail: esaea@otenet.gr



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά
και Επενδυτικά Ταμεία

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

